

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Ljubljana, 29. marca 1935.

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ali se obetajo našim koroškim rojakom boljši časi?

Priobčujemo ta dopis, ker se z nekimi pridržki z njegovo vsebino strinjamo. Uredništvo.

I.

Če bi odločalo nekaj desetletij tujega gospodstva o usodi narodov, potem bi bile naše narodne manjšine izven naše države gotovo obsojene na smrt. A prepričani smo, da se nasilna asimilacija našega življa ne vrši dovolj hitro, da bi prehitela politični razvoj, ki bo v nadaljni bodočnosti ustvaril za narodne manjšine pri nas in drugod povsem nov položaj. Navidezno zmagovalstvo nacionalizma v Evropi naj nas ne premoti. Hitreje živimo kot kdajkoli. Nacionalizem je pri reševanju narodnih vprašanj popolnoma odpovedal, ker pozna samo nasilne načine. Vprašanja narodnih manjšin so danes bolj živa kot kdaj poprej in terjajo rešitve. Zato tudi položaj naše koroške manjšine ni tako brezupen, ker se njeno vprašanje ne bo osamljeno reševalo in dokončno rešilo. Trud in žrtve naših rojakov ne bodo v nobenem primeru zastonj. Karkoli bodo tvegali in storili za svoj obstoj, se bo bogato izplačalo.

Cas bi bil, da se dokopljemo Slovenci do nekega skupnega, enotnega presojanja naše manjšinske politike. Dovolj je bilo že nezrelih spekulacij na morebitne politične dogodke, ki bi prinesle našim narodnim manjšinam rešitev. Politična otročarija je vsako igranje z mislijo, da bi se dal s politično kupčijo s hitlerizmom oteti del slovenske koroške zemlje. Ta spekulacija spada v isto kategorijo političnih neresnosti kot sanje o restavraciji habsburgovske monarhije. Hitlerjevske zastave na Karavankah bi pomenile konec samostojnosti malih narodov v Podonavju, bi pomenile vojno. Avstrijskim Nemcem se prav gotovo ne bo dala večno kratiti pravica do politične samoodločbe, a jedro avstrijskega vprašanja je v tem, da Nemci sami premagajo imperialistični nacionalizem in spoznajo, da spada Avstrija v široki okvir podonavske unije in da bo v tej uniji nemstvu in njegovi bodočnosti najbolj služila. To spoznanje

utegne priti prej, kot si mislimo. Tragika hitlerjanstva obstaja v tem, da se v njem bori narodna misel z nacionalistično, ki je po svojem bistvu politična in da je danes vsaj na videz zmaga tesna politična ideja nad široko narodno, ki je dala vsemu gibanju notranji vzgon in vsebino. Hitlerizem se nam danes predstavlja kot nadaljevanje predvojne nemškega nacionalizma, stoječega v službi velekapitala. Prava narodna ideja je absolutna negacija tega nacionalizma, ki išče v oboževanju državne moči svoj zadnji smisel.

II.

Z upravičeno skrbjo gledamo danes na Avstrijo in njene notranje razmere. Usodno utegne postati zanjo, da so tuji vplivi tako odločilno usmerjali in še usmerjajo njeno notranjo politiko in jo speljavajo v reakcionarne vode. Bojimo se, da bodo ti tuji vplivi tudi onemogočali vsak resen poizkus, zadovoljiti zahteve naše narodne manjšine. Vendar ne mislimo omalovaževati znanih izjav avstrijskega kanclerja v prilog koroških Slovencev, ki pričajo, da se avstrijska vlada vsaj kolikor toliko zaveda pomena pravilne rešitve manjšinskega vprašanja. Avstrijska vlada ne obljublja nič manj kot tako ureditev manjšinskega prava, ki bo zglebna za vse druge države. Prepričani smo sicer, da bi bilo treba za tako ureditev popolnega preokreta v miselnosti nemškega ljudstva, ki je

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

danes vsaj v meščanskih plasteh vse preveč zastupljeno z nacionalistično miselnostjo, vendar pa se najde tam, kjer je dobra volja, tudi neka pot. Karkoli se bo storilo za zboljšanje narodnega položaja koroških Slovencev, bomo pozdravili. Danes dobivajo izjave predstavnikov osrednje vlade za toliko resnejši značaj, ker ne velja več izgovor, da delžni mogočniki onemogočajo njene dobre namene. Dunajska vlada ima danes ves upravni aparat v svojih rokah in vsako tako izgovarjanje bi pričalo samo o notranji šibkosti režima.

Na katerih osnovah si zamišlja vlada ureditev koroškega manjšinskega vprašanja? Prav od teh osnov bo mnogo odvisno, a o njih nam danes še ni nič znanega.

Misel, ki jo baje vodi, je ta, da je dosedanje gledanje na narodno manjšino, ki vidi v njej nek nezanesljiv in za državo nevaren element, popolnoma zgrešen, ampak da je manjšina poklicana, da postane najboljši posrednik med dvema državama in da gradi zlate mostove med sosednjima narodoma.

Misel je gotovo lepa in če je odkrita, ne pomeni nič več in nič manj, kot spoznanje, da narakuje večinskemu narodu lastna korist, da ustvari vse pogoje za ohranitev, rast in razvoj narodne manjšine.

S tega vidika bi se torej morala avstrijska vlada prizadevati, da spozna glavne težave, s katerimi se borijo koroški Slovenci in vzroke njih narodnega propadanja. Tu bi morala začeti razmišljati. Ureditev manjšinskega prava ne bo samo delo juristov.

(Konec prihodnjic.)

Politična zloraba

Zdaj ga pa imajo, slovenski Bojevniki, svojega voditelja. Preskrbel ga jim je »Prelom« v sami skrbi, da ne bi postali »plen raznih strank« in da pojdejo »v strnjenih vrstah v boj za svoja načela pri volitvah 5. maja«. Sklenil pa je tako — res, kdo je tako sklenil? — i, no, »glavni bojevniki volilni odbor«, po korenitem »preudarku« seveda! Ta vodnik slovenskih Bojevnikov je neki srbski politik Dimitrije Ljotić, od katerega je znano za

zdaj samo dvoje: da med Srbi in Hrvati skoraj nima pripadnikov in tudi vpliva ne ter da ima nekakšen stanovsko-fašistični program, ki naj osreči jugoslovansko ljudstvo po izbranih »voditeljih«. Za Ljotićem pa stoji kakopak tudi zakonita dedinja nekdanje Orjune, Jugoslovenska akcija.

Osnovna bojevnika načela so zgoščena v treh besedah, polnih vsebine: svoboda, pravičnost, mir. Bojevnika gibanje je torej za svobodo in pravi-

Fašizem in nacionalizem

(Misli ob razpravi Fr. Terseglava »Novo poganstvo«.)

Voditelj skrajnega levega krila in mladinskega gibanja (Križ na gori) v konservativni struji, kulturni filozof Franc Terseglav, ki je med Slovenci prvi opozoril na globoke religiozne zaklade Dostojevskega ter v vojnem ujetništvu sodeloval pri ruskem listu in propagiral cirilmetodijsko idejo katoliškopравoslavnega zedinjenja, je objavil v »Dom in svet« daljši prispevek »Novo poganstvo o postanku, nazoru in psihologiji fašizma. Vsakega resnemu in zaskrbljenemu opazovalcu svetovne slike kar najtopleje priporočam to Terseglavovo razmišljanje, da si od nove strani ogleda pomen slovenske narodne misli, da se poglobi v socialni odnos med vodstvom in maso ter pravilno dojame strastno borbo med sodobnim iracionalizmom (dušo) in racionalizmom (duhom).

Terseglav razlikuje dvojen, nagonski (Rosenberg) in duhoven (Evola) nacionalizem. Razliko razumevamo iz dejstev, da sodelujeta in tekmujeta v naši dušeduhovnosti dve različni sili, duša (emocija) in duh (intelekt) ter da se socialni odnos ravna po razmerju statistične krivulje: med ljudmi je 10% razumnih nadpovprečjakov, 80% pametnih povprečjakov z nagonsko dušo, odvisnih od vodstva nadpovprečjakov in 10% odstotkov nedoumnih podpovprečjakov. Naš duševni razvoj se nahaja v prehodnem položaju, ki se ni še končno odločil niti za dušo niti za duha.

Medsebojni odnos brez prestanka niha in išče harmoničnega ravnotežja. Iz notranjih in zunanjih vzrokov utegne nastopiti časi, ko prevzame željo subjektivna, čustvenonagonska duša s spoznavnim organom fantazije. Tedaj zavladajo med nagoni demonska samoljubnost, vladohlepnost in grabežljivost. Vse se hoče izživeti v uživanju telesnih slasti, smisel za duhovne vrednote usahne. V drugih razmerah dobi začasno krmilo in nadmoč spet objektivno misleči duh s spoznavnim organom razuma. V zgodovini se vedno menjavajo in tekmujejo dobe duše in duha, dobe čustvenonagonske fantazije (iracionalizma) in kritičnega razuma (racionalizma). Po nastali izpremčbi, po dominantni duši ali duha se preustroji tudi vsa dušeduhovna struktura, celo ideje se ponagionijo ali poduhovijo. Po velikih, dolgotrajnih vojnah in gospodarskih stiskah se redno ponavlja oslabelost in onemoglost razuma. Ljudem opeša, otemni in degenerira razum, da izgube sposobnost razumnega sklepanja in odločanja ter se brez odpora udajo slepim nagonom. Čreda izgubi pastirja, prirodnega voditelja v razumnem duhu. Po večini tako nagona duša ljudstva začne »oboževati« osebnosti z demonsko superaktivacijo nagonov.

Tako je razumljivo, da se je tudi po svetovni vojni razlila po Evropi povodenj iracionalizma in čustvenonagonske duše. Pri Nemcih sta dva posebna momenta pospešila in ojačila vzor iracionalizma: dediščina Bismarck-Wilhelmovskega pan-germanizma in povojna maščevalnost, revanša za izgubljeno vojno. Splošni razum je tako oslabil, da ni mogel več spoznati pravega vzroka porazu:

nagonstva Nietzsche-Chamberlainovega nadčloveka. Naopak, maščevalni nacionalni socializem je bojevit nagon predvojne »gospodnjega človeka« prevzel in ga celo superaktiviral z novim poganstvom materialističnega razizma, češ, da v zgodovini ne odločuje razumni duh, marveč le nagona duša, ki prebiva in ustvarja v krvi »čiste nordske (germanske) rase«. Psihološko ni čudno, da se je premagani, ponižani in užaljeni nemški narod oklenil novih prerokov in nagonov iracionalizma in krvnega razizma ter napovedal borbo zastopnikom racionalizma, svarečim intelektualcem in filozofom. Vedno se vrača isti prizor: tudi demoni Napoleon je mrzil filozofijo in racionalizem advokatov. Kako je med Nemci upadel razum, se vidi zlasti iz tega, da so se celo »filozofi« izneverili razumnemu duhu in da je filozof Ludovik Klages (roj. 1872) napisal knjigo v duhu, oziroma ne-duhu Nietzschejevega dionizijskega nadčloveka: Duh kot protivnik duše (Der Geist als Widersacher der Seele, 1929—1932).

Seveda, ostal je edini nasprotnik nagona duše kakor vedno — razumni duh. Nevaren nasprotnik, ker uči narobe in pobija blaznost slepe, nagona duše, ki nas, kakor pravilno ugotavlja Terseglav, v nebrzdani prenapetosti zavaja v blodne demonije strasti. Razum kaže namreč na vseh koncih in krajih na svoje triume v kulturi in tehniki. Kdo jih je rodil, ali nagona duša ali razumni duh? Dalje tako jasno razodeva razum, da so vsi narodi otroci iste matere — prirode in bratje med seboj, ki se po spoznanju medsebojne sorodnosti, odvisnosti in potrebnosti ljubijo z intelektu-

nost, torej za strogo in dosledno demokratičnost, zoper vsako stanovitvo in vsak fašizem. Je nadej za mir, torej zoper vsakrati nacionalizem, ki izziva nemir med narodi. In navsezadnje: nepolitično in nadstrankarsko je, torej zoper vsakrati vmešavanje bojvniškega imena in gibanja v politiko, zlasti in logično neogibno zoper vmešavanje v državne volitve, ki so vendar vrhoviške vsake politike. Zmeraj znova se Bojevniki, kadar in kjerkoli so bili zbrani, poudarjali ta svoja načela in vedno znova so poudarjali, da se nočejo mešati v politiko, že celo pa ne v tako, kakor si jo je zamislilo nekaj častiteljnih odbornikov »Boja«.

Toda kaj brigajo »Prelom« in njegove generale sklepi in volja slovenskih Bojevnikov! Brez najmanjše zadrege in z debelimi črkami se brije norca iz njih: »Bojevniki gremo v volilno borbo na listi tovariša Ljotiča.«

Kaj briga »Prelom«, da slovenski Bojevniki, kolikor se jim bo zdelo iti volit, gotovo ne bodo kot volilci zatajevali svojih bojvniških načel s tem, da bi volili stanovskega Ljotiča, ki je vendar zoper ta načela! In da morajo voliti vsakega prej kakor ljudi okoli Zbora in Jugoslovenske akcije, če naj ne pljujejo na svoja lastna, sveta načela! Ne, »Prelom« spekulira na nepoučenost Bojevnikov in računa, da se mu bo posrečilo ujeti nekaj volilcev, ki še niso imeli prilike ali niso utegnili do dobra spoznati njegovih čudnih »smernic«.

In tako razlaga veselo:

Bojevniki pojdejo za svoja načela v boj dne 5. maja.

Za tista načela breznačelnosti menda, ki jih tako lepo razvija in razlaga »Prelom«!

Prav nedemokratičen in pristno fašistovski je tudi način, kako se je osnoval tisti znameniti bojvniški volilni odbor. Še sedaj javnost ne ve niti, kdo ga je ustanovil — »Prelom« piše, da »se je ustanovil«, torej kar sam iz sebe! — in kdo je v njem. Toda gotovo je, da slovenski Bojevniki niso bili vprašani, kar bi bili morali biti. Vprašani pa niso bili, ker bi v tem primeru tega volilnega odbora nikoli ne bilo. V zvezi s tem je mikaven sklep odbora »Boja«, da ne skliče zbora delegatov na noben način pred volitvami, ker ve, da bi ga ta postavil na laž in mu zlasti prepovedal vsako zlorabljanje bojvniškega imena v njegove politične namene. Seveda bi bil važen posledek tega zborovanja tudi, da bi odfrčali vsi Ljotičevi »tovariši« s svojih mest!

Žalitev vsakega poštenega slovenskega Bojevnika, malicenje njegove zavesti in preudarnosti pa je, kako opravičuje »Prelom« posredno svoje neupoštevanje bojvniških načel in želja, kako kaže na resnično »sposobnost« svojih generalov.

alno, prepričano ljubeznijo: ljubi vse druge narode kakor lastni narod! Naposled dokazuje razum nevarnost in pogubnost vsake osvojevalne vojne ter ukazuje — miroljubnost. Samoljubnost in maščevalnost nagonskega nacionalizma pa ne potrebuje nobene ljubezni in miroljubnosti. Nasprotno, ljudsko dušo hoče kot bombo nabiti z dinamitom mržnje in krvoločne bojevitosti.

Odtod tudi gibanje nagonskega (emocionalnega) fašizma, ki hoče biti v prvi vrsti reakcija in revolucija proti civilizaciji razuma in razmarstva. V ozadju si pa zadovoljno manejo roke vse reakcionarne sile, vsi višji nagoni osvojevalne vladohlepčnosti in nenasične grabežljivosti (veledenarstva), ker enako nagonski nacionalizem tako lepo in po ceni napeljuje vse slapove ljudskega navdušenja na njihov mlin. Kljub idealom duhovnega nacionalizma, ki ga oznanja Evola, je zajadral tudi fašizem v vode nagonskega nacionalizma in kapitalizma.

Zato pa tudi Terseglov obsoja nagonski nacionalizem fašizma in mu očita imperialistično in kapitalistično degeneracijo, povzročeno po činiteljih, ki nimajo z nacionalno idejo ko tako nobene nujne zveze in ne izvirajo iz bistva sodobnega, pozitivnega, na krščanskih in socialnih osnovah gradečega nacionalizma. Nasprotno nagonskemu nacionalizmu poudarja Terseglov vrednote duhovnega nacionalizma, v katerem brzda in vodi slepo in nagonsko dušo — razumni duh. Misel modernega in duhovnega, v svobodoljubnosti, prirodi, zemlji in ljudskem izročilu zakoreninjenega nacionalizma mu je zdrava, ker vsebuje ogromne in vekotrajne vrednote:

Čim bolj gre revolucija razizma z vsem, kar jo v vihnem pišu spremlja, v skrajnost, tem bolj se okreplja opozicija duha in se pripravlja njegova končna zmaga.

Dr. Fr. Derganc.

Janez Kocmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Že teden dni po odstopu Šukljeta je prispela z Dunaja vest o imenovanju Šusteršiča za njegovega naslednika. Dne 13. januarja 1912 je imenovanje izšlo tudi v uradni »Wiener Zeitung«. »Slovenec« od 2. januarja je napisal Šukljetu dolg hvalospev, v katerem pravi med drugim: »Njegova zasluga ostane v tem oziru neizbrisna in

Ta izliv načelnega podložništva, hlapčevske miselnosti in nature za vsako ceno, nesvobodnega in torej vnaprej nedemokratičnega človeka je klic po »odločujočih činiteljih«, ki naj odločajo tistim v prilog, ki jim ljudstvo ne zaupa. Klic, ki ga moramo ponatisniti dobesedno, sicer bi nam nihče ne verjel:

»Zaradi obilice materialno slabih kakor tudi moralno nekvalificiranih poslaniških kandidatov si dovoljujemo opozoriti odločujoče činitelje, da poskrbe pravočasno za to, da dobimo v novo skupščino res sposobne ljudi, ki bodo kos svojim nalogam in današnjim potrebam naše države, ki leže danes predvsem na področju gospodarstva.«

Nepoučen človek, ki ne ve, kako je nastal prav za prav »Boj«, bi pri teh besedah skoraj res utegnil misliti, da so Bojevniki zgolj nezreli ljudje, ki naj se zanje brigajo in jih po pravici vodijo »odločujoči činitelji«. In še bi lahko pristavil, da niso pokazali posebne zrelosti, ko so si izbrali tak odbor. Mi pa vemo, kako je prišlo do »Boja«, zato vemo tudi, da so slovenski Bojevniki precej nedolžni nad tem, kar počenjajo nekateri odborniki Boja in lastniki »Preloma«. Neodpustljivo bi seveda bilo, če bi dovoljevali Bojevniki še naprej, da jih predstavljajo in zastopajo taki ljudje. Na to

Kako je sodil dr. Josip Stefan o našem slovstvenem prizadevanju?

Janežičev »Glasnik slovenski« je prinesel v 1. številki II. zvezka z dne 1. julija 1858. leta tale Stefanov dopis z Dunaja (datiran je z dne 15. junija):

»Nisem takó prevzet, da bi drugim silil svojih misli; pa kader te kdo praša, odgovori, kar znaš, se mi je pravilo že v šibkih letih. Da kar začnem, mera, v kateri Glasnik izhaja, je res pičila, vendar po mojej misli bode težko hodilo jo zvišati. Pri nas je taka, malo jih je, ki plačajo, ni jih pa skoraj, ki bi mogli ali hteli pisati. Marsikteremu bode se to znabit čudno zdelo; on, ki je navajen čuti o toliko slavnih in preslavnih Slovenceh, on ne umi, da bi manjkalo pisateljev. Imamo jih, pa kakih! Saj še zmirom ne vejo naših pisavcev vsi, da je treba se učiti, da morajo reč poznati, o kateri hočejo pisati. Šteje se marsikteri med naše klasične, zakaj bi ne vzel tudi ta ali uni pero v roke, se vsedel h Konversationslexikonu, si izbral nekaj plev, podal jih ljubim Slovincem in rekel: To je moje zernje! — Drugi pa, ki se leposlovnega rad imenovati čuje, naroča si Erinnerungen iz Prage ali pa ima že kak magazin za moralne in druge Geschichten, zakaj bi teh ne poslovenil, da

pa naj se zanesejo Ljotičevi »tovariši«: takoj ko bodo mogli slovenski Bojevniki povedati svobodno svoje mnenje, bo konec njihove oblasti.

Sicer se pa prelomljena zastava že kar očitno trga. V isti številki, v kateri razglasa »Prelom« srbskega politika Ljotiča za svojo najnovejšo pridobitev, mora poročati o izstopu nekaterih najagilnejših slovenskih Bojevnikov iz svojega konzorcija: Vidmar, Florjančič, Onič.

Res, slovenski Bojevniki so nepolitični. Ali tako nepolitični le niso, da ne bi smeli očitno na laž postaviti tistih, ki so njihova načela tako grdo izdajali in izdali. In če je katero geslo v volilnem boju v bojvniškem imenu opravičeno, je opravičeno tole:

Bojevniki smo nepolitični in nadstrankarski. Kot svobodni državljani pa si lahko izbiramo pot in sredstva, da se uveljavljamo politično, seveda ne pod bojvniškim in v bojvniškem imenu. Eno samo politično geslo pa si jemljemo na politično pot tudi kot Bojevniki. To pa je: noben slovenski Bojevnik ne sme dati pri volitvah glasu tistim, ki so bojvniška načela tako očitno zatajili in posilno izkrivili, ki so tako malečje gazili našo določno izraženo voljo.

dobijo tudi od njega ljubi Slovenci izvirno povest. — Tretjega spet mika na Parnas, pa nima ničesar, kar bi vzel iz glave ali serca, seže tedaj v kak almanah, saj ga niso mnogi brali, lahko se da kaka pesmica stisniti — oh sladko je človeku, mojster pevcov imenovanemu biti! — Tako se je delalo pogstoma, tako se pa ne pomaga literaturi na noge. Odkar se je nazirila med nami nesrečna misel, da je domoljub le tisti, ki piše, se je zrodila sila literarnega pleva na polju slovenskem; saj so bili naši časopisi kakor napolnjeni s šolskimi nalogami, in pomagali so tudi pošteno oskerbniki slovenskega duha. Besede te pisane niso, da bi koga žalile; vsem je bila volja žlahtna, pa saj ne moremo biti vsi enakih misli in enega spoznanja. Naj se tudi za naprej nikdo ne odtegne blagumu namenu; narod, ki je nas rodil, naj tudi čuti, da je nas rodil! Saj je še toliko dela pri nas v jeziku, v zgodovini in v omiki, zakaj se jih ne zažene več na to rodovitno polje? Nemci imajo cele biblioteke, napolnjene s knjigami o Göthe-u, ali bi ne smeli pričakovati le — enega dela o Prešernu, njegovem življenju dušnem in telesnem, o vsem, kar je imelo oblast nad njim in moč? Zgi-

vsak zgodovinar, ki bo opisoval gospodarski in kulturni napredek našega ljudstva, se bo moral ustaviti pri dogodkih, ko je mož izredne darovitosti, obenem pa tudi neizprosne odločnosti in neustrašenosti zmlel in strl zadnje poizkuse liberalnega nasilja v deželni zbornici. Slovensko ljudstvo in njegova stranka tega ne bosta pozabili. Pohvala, ki ni samo čin vljudnosti, ampak resnično priznanje, izrečeno v nadi, da se bo Šuklje vdal v usodo in odslaj miroval. Možu pri tem pač ni moglo biti prijetno pri srcu ob zavesti, da je prav on, kot njen iniciator, bil hkrati tudi rabeljski pomočnik pri razbitju slovensko-nemške pogodbe. Dne 4. januarja je zbor zaupnikov slovenske ljudske stranke v »Unionu« vzel na znanje njegov odstop ter mu na predlog Šusteršiča izrekel zahvalo in priznanje. Tedaj imenovanje Šusteršiča še ni bilo znano. On sam seveda je bil natančno poučen o vsem. Pet dni pozneje, 9. januarja, ko je postalo njegovo imenovanje po zasebnih vesteh znano, je vodstvo stranke sklenilo, da naj zaradi uspešnejšega zastopanja deželnih koristi obdrži svoj državnozbornski mandat. Imenovanje Šusteršiča in ta sklep je bil prvi mrzli curek na glavo Šukljeto po njegovem odstopu.

Ura Šusteršičeva je torej prišla. Njegovo imenovanje je presenetilo vso slovensko javnost; celó vodstvo slovenske ljudske stranke, katerega kandidat tudi to pot ni bil Šusteršič. Všeč ni bilo niti skrajnim nemškimi krogom, ki so radi tega imenovanja kranjske Nemce in vlado hudo napadali v svojih listih, zlasti v »Neue Freie Presse« in celo v rajhovskih časnikih. Bil je pač načelnik največje slovenske stranke, ki je imela v svojem programu tudi boj zoper vsenemški »Drang nach Süden«. Šusteršič sam se jim ni zdel toliko nevaren, toda Krek in ljudje njegovega kova niso dovoljevali nobenega dvoma. »Slovenec« od 8. januarja je, hočeš, nočeš, moraš, toplo pozdravil novega glavarja. Dne 15. januarja je Šusteršič prevzel posle od svojega prednika, dva dni pozneje pa se predstavil zbornici z besedami: »Na to mesto sem stopil kot svoboden mož, neodvisen na vse strani, odvisen le od lastnega prepričanja. Izmed vrstic te izjave se dobro čuti ost tudi zoper tiste v lastni stranki, ki mi niso bili naklonjeni.

Imenovanje Šusteršičevo je najbolj zadelo njegovega prednika, Prepričan sem, da je v tem hipu začel snovati načrt za maščevanje. Če tedaj še ni bil prišel do dokončnega zaključka, je pa ta misel dozorela v njem ob izidu volitev za belokranj-

ski deželnozbornski mandat ki je bil izprazen po njem. Svoj odstop kot deželni glavar je bil Šuklje opravičil z razlogi zasebnega značaja, ki so imeli z ozirom na razne žalostne dogodke v njegovih družini vse znake verjetnosti. Dogodki ob omenjenih volitvah dne 15. marca pa so mahoma dvignili zastor. Nasprotni sta si stala kandidata slovenske ljudske stranke: profesor Karel Dermastja in posestnik Julij Mazelle. Sodeč po tem, kar se je bilo tedaj zgodilo, je Šuklje škodoželjno računal, da Dermastja propade, s čimer bi bil podan dokaz, da je le on bil tisti, ki je Belo Krajino vezal na Slovensko ljudsko stranko. Toda slabo je poznal moč strankarske organizacije. Medtem, ko je dobil Šuklje 1. 1908. samo 914 glasov, jih je združil Dermastja na sebe 1844; torej 430 več. Njegov nasprotnik Mazelle, ki je dobil pri prejšnjih volitvah samo 696 glasov, je sicer tudi pridobil, toda je ostal pri 1344 glasovih za 231 glasov v manjšini. Ko se je videl prevaranega v svojih samoljubnih računih, se je Šuklje odločil za odkrit nastop — ne sicer zoper stranko kot tako, temveč zoper njene najvidnejše predstavnike, toda s slabo prikritim namenom, da zadené s tem stranko samo. Prevzel je vlogo Don Kihota v boju z mlino na veter.

V Šukljeto je vrelo in kipelo že od njegovega odstopa sem tako glasno, da so to mogli slišati in čutiti tudi v Kopitarjevi ulici. Do volitev njegovo hropenje na videz ni vzbujalo posebne pozornosti, po njihovem zmagoslavju izidu je pa sledil prvi udarec. V »Slovenec« je še isti večer izšel uvodnik, ki je rečeno v njem med drugim: »In končno! Obračunali bomo tudi z izdajalci, kakor se spodobi. Brez usmiljenja jih stranka vrže čez plot kakor nepriden plevel, ki je doslej samo kazil naš vrt. Med plevel pa štejemo tudi tiste, kateri trdijo, da priznavajo načela naše stranke, pa zahrbtno rujejo proti stranki in zapeljujejo poštene, nezavedne ljudi, Zapeljanci najdejo kmalu pot nazaj. Zapeljivcev pa ne maramo, če se pridejo s še lepšim obrazom ponujati. Stejemo jih med izdajalce. Zvestoba je zmagala. Boj nezvestobi!« Besede, ki jih ni mogoče napačno razumeti.

Koj po volitvah se je začelo šušljati, da pripravlja Šuklje bombo, ki bo raznesla deželni dvorec z njegovo večino vred. Tupatam je kanila kaka vest o tem tudi v napredne časopise. Kmalu so potrdili tudi reklamni oglasi opravičenost suma v Šukljeto disciplino ter njegovo zagotavljanje zvestobe stranki in njenim načelom. Že pred

nili bojo sčasom spomini njegovih dni, kdo jih bode pozneje vstvaril? Pomerlim znancom stavimo spomenike na grob, lepše v srcih, njemu pa bi kratili vrednega spomenika v pismu? Ako ne bomo častili svojih pervakov, kdo bode maral za nas? Poznam mlado glavo, ki bi bila pripravna za to delo, in v Glasniku bi bil kraj za tako početje. Nam, ki nismo še sivi in ki nismo živeli v središču slovenskega gibanja, so neznane vse dotične stvari; vse, kar se je pred desetimi leti mislilo in delalo, je za nas kakor s sivimi glavami pokrito, in čudimo se cvetlici, ki se je na mah odperla, od nje pa nismo videli ne debla ne korena. In ako dalje še pogledamo nazaj, vse leži v podobnej temoti. Koliko se je nam, postavim, povedalo o moči, ki jo je imela reformacija na omiko našega jezika in naših reči? Ali kdo nam je kdaj razjasnil, kaj ima slovenščina zahvaliti jezuitom in še mnogim drugim? Ali bi ne bilo lepo, poiskati iz prahu dotičnih stvari in pokazati v pripravnih monografijah našim očem obraze iz

dobe nekdanje, da bi si mogli napraviti iz minulosti pravila za čase sedajne in poznejše! Saj se Glasnik ne izdaja za otroke ali za take, kateri se majajo kakor terstje v puščavi, mislim tedaj, da bi imel biti v njem prost kraj za take poskušnje in dela. Naj bi govorilo o zakladih, ki jih naš narod hrani še današnje čase; o njegovih pesmih, pregovorih in pravlicah, ktere so gotovo vredne ne samo pridnega zapisovanja, ampak tudi bistrega premišljevanja. — Nočem vas dalje nadlegovati; vidite iz teh želj, kako si jaz mislim nalogo časopisa tudi gledé drugih stvari, kar se tiče zgodovine naših dežel in našega ljudstva, kar se tiče narodopisja in drugih vednosti o domačih rečeh. O drugih pa za zdaj nočem govoriti. Mnogo sreče in dobre volje!

Tako je pozdravil dr. Josip Stefan slovenski obzornik — Glasnik. Kakor njegov sodobnik Fran Levstik, je ubral kritično struno in pravilno šibal naše takratno pisunstvo in našo zaostalost.

A—a.

„Konec zablode“

Pod tem naslovom se je spomnilo tudi »Jutro« razpada »Boja«. Zelo se ga je razveselilo. Njegovo veselje seveda ne izvira iz kakšnih načelnih nagibov: v tem pogledu med njegovimi generali in sedanji lastniki »Preloma« ne bo razlik. Vzroki so povsem osebni: eni ko drugi se rinejo k politični moči — in kar je v zvezi z njo —; eni ko drugi vedo, da je dobro biti na vladi ali vsaj blizu nje.

Toda o tem prav za prav danes ne mislimo govoriti. Da sploh omenjamo ta sestavek, zato imamo bolj mične razloge.

»Jutro« govori o tragikomediji končnega razpadanja bojevnike (prav: bojevske) fronte. To govori tisto »Jutro«, ki je bilo — in bi bilo na tihem še vedno rado glasilo imenitne JNS, stranke torej, ki je štela s Kramarjem Pucljem in Unukovičem takole okroglo kakih 10.000.000 členov, ki jih je po »Jutru« in njegovih bližnjih štela nekako toliko še pred nekaj tedni. Ki je pa zginila čez noč, kakor kafa iz slabo zaprte skatle. Zakaj in kako je izginila? Najbrž zato, ker so bile v teh 10.000.000 razen prve enojke same ničle. Pa še številka enojka je bila najmanjša med sestrami.

Ali nad razpadom JNS samim bi človek res ne ugibal preveč. Nihče ni mogel drugega pričakovati, že iz preprostega razloga, ker se je jugoslovensko »Jutro« vnemalo za to stranko. Lahko mirno trdimo, da se bo tudi posledaj tako godilo vsaki stvari, kateri bo »Jutro« prerokovalo bodočnost.

Po tistem znanem Tavčarjevem izreku: cekin gori, govno doli. S tega vidika dobiva »Jutro« celo neko informativno vrednost...

Nekaj drugega je: to »Jutro«, glasilo in propovednik te vprav klasične polomije, moralizira nad razpadanjem drugih organizacij!

Še bolj imenitno pa je, kako očita »Jutro«, da so »bojevniki generali...« blatili vse, kar je v tistih težkih časih kulminacije gospodarske krize imelo moralni (podčrtalo uredn.) pogum, sodelovati pri državnih in narodnih poslih (podčrtalo uredn.) ter nositi odgovornost zanje.

In še dalje:

»Našega odpora proti takemu postopanju bojevnikov ni diktiral strah pred psovkami, s katerimi so obsipali vse naše najboljše delavce in voditelje, temveč skrb za ohranjanje najprimitivnejših pojmov časti in morale, brez katerih je vsako javno delovanje nemogoče.«

Res, prav res: moralnega poguma je bilo treba eniatx rdogvc umhlyw bfs ki niso na primer hoteli voliti Kramerja, še več moralnega poguma je zahtevalo, če se je kak »pobornik jugoslovanske misli med narodom« z velikim premagovanjem in zatajevanjem svoje nesebljene in skromne nature potegoval za poslanske sedeže in ministrske stolčke, naravnost asketična samozataja in žrtev pa je bila, če je tak jugosloven prevzel nase težko breme petih ali šestih sinekur.

Kaj naj še rečemo?

gova izbirčnost more postati vsak čas pomembna za umetnostni razvoj celotne narodove kulture.

Najstarejša narodna pesem v širokem pomenu besede hkrati s prvotno duhovno pesmijo, ki se je razvijala istočasno z njo, je bila pri vseh narodih vir umetne glasbe do 19. stoletja. Melodija se je vse bolj ohranila kakor besedilo, ki se je snovno izpreminjalo situaciji in uporabi primerno. Tako so se mnoge duhovne pesmi preoblikovale v posvetne. Narodna pesem je v najglobljem pomenu romantična (tudi starocerkvena), kakor je sploh vsako verstvo v jedru združeno z »romantiko«.

Domovina preproste narodne pesmi ni bila nikdar mesto. Kar so v preteklem stoletju peli pri nas, v mestih in trgih, so bile le od preprostega ljudstva slabo prevzete izposojenke. Ta čas je neverjetno razkrojil primitivno ustvarjeno narodno pesem, ki je v meščanskih središčih na ta način izgubila plodna tla.

Naše lepe stanovske pesmi je prepil bučeči ritem stroja; moderna tendenca hoče izravnati žalost in veselje. Namesto pesmi pa rabimo danes racionalizirane fraze, ki izražajo poskusno pridobljena izkustva. Zavladal je neukrotljivi in neznočni hrušč jazz-ritma, ki pač danes bolj odgovarja kakor pristna narodna pesem. Za njo danes ni ne časa, ne volje, pevška pasivnost je vedno večja. Pevska družstva bi bili morda še edini braniki proti tej onemoglosti, kolikor nišo že zašla od svojega pravega namena. Vprav sportno naporno in dolgotrajno pripravljane pevski tekem bo skoraj uničilo nekdanj iskreno shajanje k lepemu petju in muziciranju sebi in drugemu v veselje.

Sodobna duhovnost je nepristna, brezidejna, sama v se zaverovana, obrnjena v plitki, spolzki šlager: kvantarska popevka ulice, plod socialnih razmer, ki jih ni mogoče odpraviti in odvrniti, je nadomestila pristno narodno pesem.

Toda naša narodna pesem ne bo umrla, ker vsebuje vrednote, ki niso časovne, a verovatno moramo vanjo. To pa zmore samo tisti, ki je prepričan o novem rodu. Vstati bodo morali spet ljudje, ki bodo vedeli eden za drugega, ki se bodo znali veseliti z veselimi in jokati z žalostnimi, ki bodo občestveno odgovorni za usodo svojega naroda. Novi človek, stvaritelj nove narodne pesmi, bo moral prisluhniti globoko v vse, spoznati, kar je imel in izgubil. Iz tega spoznanja se bo rodila nova narodna pesem.

Pokazali smo prijatelju te jutranje besede. Pljunil je v stran in zamrmral:

»Cinizem!«

Ne, to ni cinizem. Cinizem zahteva vendarle predvsem nekaj kulture. Psihološki pogoj mu je navsezadnje vsaj neka nihilistična npravnost, seveda porojena iz lastne npravnstvene nezadostnosti in iz spoznanja te svoje nezadostnosti izvirajoča razočaranost. Razočaranost slabotne volje.

Vsega tega pri »Jutru« nihče ne bo iskal. Gotovo je tudi v zmoti tisti, ki vidi v teh in takih »Jutrovih« besedah kak obojenjaški humor. Ne, »Jutro« res misli, kakor piše. Res verjame, da je vse dobro, kar stori ono, vse slabo, kar stori drugi. Skratka: je to stališče neke popolne amoralnosti. Amoralnost, ki je prav zaradi svoje popolnosti in zaključenosti nesposobna, sprejeti kakršnokoli še tako nizko moralo.

V teh težkih časih, ki duše svobodo- in resnico-ljubnega človeka, ima pa tudi ta amoralnost svoj pomen in namen. Kajti daje nam poročstvo, da bo zginilo tisto, kar se zbira okoli nje. Zginilo kmalu.

Nismo optimisti pod vsakim pogojem in za vsako ceno. Narobe, vedno smo pripravljeni svartiti ljudi pred preveč otroško zaupljivostjo v skorajšnje lepše čase. Dela, še mnogo, mnogo dela bo treba. Ali zgodovinski razvoj nam priča, da je vendarle osnovano zaupanje, da bo dobri del človeštva zmagal nad slabim.

Takrat pa »Jutro« seveda ne bo več moglo »očuvavati najprimitivnejših pojmov morale«, namreč take morale s sinekurami in podobnimi koristnimi napravami.

In takrat bo konec ene največjih zablod, ki so kedaj tlačile naše ljudstvo.

OPAZOVALEC

Hlapčevska miselnost

»Misel in delo, kulturna in socialna revija« slovenskega plemena JNS, pogreva rektorske volitve na slovenskem vseučilišču. Pravi, da je jugoslovansko časopisje kvitiralo glasovanje (ko je bil namreč na slovenskem vseučilišču izvoljen Slovenec za rektorja), z obzirnim molkom. Želi tudi, da bi ostalo to glasovanje naša interna slovenska zadeva in da sami pometemo pred svojim pragom. In nazadnje se boji, da bi bile ljubljanske rektorske volitve, pri katerih so dali prednost Slovincu pred Srbom, nevaren prejudic za druge jugoslovanske naprave, da se kaj podobnega zgodi jutri ali pojutrišnjem v Belgradu, Zagrebu ali drugod.

Zato je brez dvoma velik dogodek v zgodovini narodne umetnosti koncert, ki nam bo ponovno odkril veliko zakladnico našega bogastva v narodni pesmi. Akademski pevski zbor si je v polni meri svest svojega velikega kulturnega poslanstva, njegovo intenzivno delo in trud, da nas seznanj z vsem, kar bi v lahkomišljenem vrvenju sedanjosti skoraj prezrli in pozabili, bodi vsem našim zborom in glasbenim delavcem svetel zgled, našim zanamcem pa dokaz velikega dela naših nadobudnih akademikov in njihovoga vzornega interpreta narodne pesmi, dirigenta Franceta Marolta.

Naše bralce opozarjamo na koncert narodne pesmi Akademskega pevskega zbora v ponedeljek, dne 1. aprila. Lani so nam naši fantje-akademiki pokazali lepoto naše stare in večno lepe koroške in belokranjske pesmi, letos bomo imeli priliko uživati nad našo pesmijo iz Panonije, Sredozemlja, Gorenjske in Dolenjske. Ker je na razpolago le malo vstopnic še, si jih lahko zagotovite takoj v vratarjevi loži na univerzi vsak dan od 8. do 12. ure dopoldne in od 14. do 18. ure popoldne.

Georgij Plehanov: Osnovni pojmi marksizma

Poslovenil B. Ločan. Osnutek platnic izdelal Stane Kumar. Izdala »Ekonomska Enota« v Ljubljani, Miklošičeva c. 13. — 1934. Cena broš. 35 Din, vezana 40 Din.

O materializmu, dialektiki, zlasti pa o marksizmu se pri nas dosti govori; dosti je »marksistov« — ljudi, ki se proglašajo za marksiste — in še več kritikov marksizma. Za večino obojih pa je značilno, da poznajo marksizem le iz tu in tam ujetih stavkov in iz spisov druge in tretje kakovosti. Na teh osnovah si potem ustvarijo svoj »marksizem«, ki ga povzdigujejo kot svetovni nazor bodoče družbe, drugi ga pa vedno in vedno »končnoveljavno« pobijajo.

K razsvetlitvi te teme je prispevala »Ekonomska Enota« z izdajo »Osnovnih problemov marksizma«, svetovnoznanega dela »očeta ruskega marksizma« Georgija Valentinoviča Plehanova.

V »Osnovnih problemih« razpravlja pisatelj v prvi vrsti o filozofskem materializmu — odnosu med bivanjem in mišljenjem — in o njegovih glav-

njim se je jel oglašati odstopivši deželni poslanec Jože Mandelj, edini, ki ga je bil pridobil za sebe, s kritikami deželnega gospodarstva. Nazadnje je izšla 8. junija v ljubljanski tiskarni Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg s tako napetostjo pričakovana brošura »Kranjski deželni zbor in njegove finance«. Mene je že tedaj zanimala bolj njena dušeslovna stran in namen, s katerim je bila napisana, kakor pa sama tvarina. Po več ko dvajset letih se lahko marsikaj pozabi, zlasti če so vmes dogodki kakor svetovna vojna in tisto, kar jej je sledilo; ali priznati moram, da se moja sodba, ko sem brošuro te dni znova prebral, ni v ničemer spremenila. Šuklje si je izbral deželne finance samo kot figovo pero, da prikrije z njim svoje prave namene.

(Dalje prihodnjič.)

Naša narodna pesem

II koncertu Akademskega pevskega zbora.

Naša literarna zgodovina boleha na mnogih pomanjkljivostih, od katerih je brez dvoma največja ta, da vedno in vedno zanemarjamo naše dragocene zaklade, ki leže v narodni pesmi. Saj je narodna pesem za spoznavanje narodove duše nedvomno važnejša kot velik del dosedanje umetne literature. V njej se zrcali globoka prepojitve naše duševnosti s krščanskimi predstavami, pomanjkanje lastne aktivne politične zgodovine in izrazita racionalnost naše kulture. Ustvarjali so jo guslarji, trubadurji, ljudski pevci-pesniki, učitelji in duhovni, umetnost doživljajoči posamezniki, študentje, božjepotniki, furmani: vsi so si jo prisvojili in jo svojstveno presnavljali in vrednotili. Čim lepše je teklo življenje ljudstvu, čim ugodneje je potekalo posameznikom in družini, tem veselejše, svetlejša in silnejša je bila melodija, ki je kipela narodu iz grla. Ko pa je peveca v dobi težkih notranjih in zunanjih bojev tlačila mora težkih spoznanj in razdvojenosti, je narodna pesem utihnila. A ni umrla!

Narod, bolj ali manj homogena skupnost ljudi sorodnega življenja, je ohranil v spominu deferenčirani ritem viteзов, obrednih plesov, velikih procesij, vojen, kmečkih uporov, kar vse je dalo zgodovinski ritem, ki mu je ostal v podzavednem spominu. Snovanje naroda ni zgolj mehanično delovanje in posnemanje; narod obdrži le tisto, kar mu ugaja, to strne s prvotnimi usedlinami. Ta nje-

Želja »Misli in dela«, da ostane to glasovanje naša notranja slovenska zadeva, vsaj za vsakega Slovenca ni nobena želja, ampak samoumevna zahteva. Nihče nam nima predpisovati, koga smemo voliti in komu smemo v tem ali drugem primeren bolj zaupati. To je tista osnovna zahteva vsaktere in tudi naše samobitnosti in našega moškega ponosa, da ne more nad njo dvomiti drugi, kakor hlapčevska natura kakega Anastasiusa von Schiwitza ali Nastasa Šivičiča. In zapomnite si, jugoslovenci okoli JNS, velika večina Slovencev, takole okoli 90%, niso Šivičiči. Če pa imamo kaj pometati, tedaj samo to hlapčevsko miselnost, ki se je zagrizla kakor kužna bolezen v zdravo telo slovenskega ljudstva, da ga slabi. To pa bomo delali in storili.

Če pa pravi »Misel in delo«, da je jugoslovansko (pri čemer misli menda v nasprotju s slovenskim na srbsko in hrvaško) časopisje kvitiralo glasovanje z obzirnim molkom, je to samo dokaz, da imajo ti časopisi dovolj takta, da se ne vmešavajo v zadeve, ki se jih ne tičejo in jih ne brigajo, tistega takta, ki je samoumeven med ljudmi in narodi, samoumeven za vsakega, ki ni ali hlapec v tujih službah ali pa šteje za svojo poglavito dolžnost, da dela zdrahe in živi od njih.

H koncu bi pa samo še tej »kulturni reviji« priporočali, da bi bila morala vsaj zasledovati vse prerekanje zaradi rektorskih volitev, če je že hotela pisati o njih in dajati zviškoma »nacionalne« nauke. Potem bi bila lahko zasledila v vseh resnih slovenskih listih, da niti v Belgradu niti v Zagrebu niso čakali kakšnega »prejudica«, ampak da tam delajo že od vsega začetka tako, kakor se njim zdi, da je prav, torej tako, kakor delajo po vsem svetu, kar pa edino Slovenci ne bi smeli, menda zaradi nekaj podložniških duš.

Profesorski dom v Belgradu

Jugoslovansko profesorsko društvo namerava sezidati v Belgradu svoj dom in že razpisuje stavbne načrte. Po znanem vzorcu: vsa mogoča društva in organizacije si zidajo v Belgradu domove. Zakaj in čemu? Da se bolj imenitno predstavljajo svetu? Menda vendar ne, takih predstav svet ne potrebuje in če bi jih potreboval, je stavba reprezentativnega doma pri notorično slabem materialnem stanju našega javnega nameščenstva gotovo tisto, ki bo zadnje vplivalo nanj. Ali da se bodo s pomočjo tega doma in v njem varovale stanovske koristi? Vsak ve, da se lahko varujejo te

nih zastopnikov: poleg Marxa zlasti o Feuerbachu; slede izvajanja o historičnem materializmu, dalje o »nadstavbu«, ki sloni na podstavi gospodarskih razmer (socialno-politični red, psihologija družbenega človeka in ideologije); zadnja poglavja pa so posvečena razmerju med svobodo in nujnostjo.

Besedilo je opremljeno z obširnimi komentarji, ki jih je spisal deloma Plehanov, deloma ruski marksist Dimitrij Rjazanov, tu pa tam tudi prevajalec.

Kot dodatek »Osnovnim problemom« sta knjigi priključena spisa istega pisatelja o »skokih« v naravi in zgodovini in o »Dialektiki in logiki«. Pri razlagi »skokov«, ki nastajajo pri prehodu kvantitete v kvaliteto, obravnava Plehanov teoretično osnovo revolucionarnih izprememb v zgodovini, v sestavku o »Dialektiki in logiki« pa definira odnos med dialektiko kot »logiko protislovja« in formalno logiko tako, da je mišljenje po pravilih formalne logike delni primer dialektičnega mišljenja. Obenem tudi pove razliko med idealistično in materialistično-marksistično — logiko.

Knjiga vsebuje v vseh poglavjih polemiko s kritiki marksizma in njegovimi »reformatorji«. — V tej polemiki dobi odgovor marsikateri tudi današnji ocenjevalec marksizma.

B. Ločan se je v 20 strani obsegajočem predgovoru k slovenski izdaji pokazal kot izredno globok poznavalec stvari, ki jo knjiga obravnava. Ta predgovor, ki vsebuje med drugim polemiko z znanim profesorjem na ljubljanski univerzi, g. E. Spektorskim, lahko upravičeno postavljamo, kar se kakovostne višine tiče, v isto vrsto s predgovorom Dimitrija Rjazanova k ruski izdaji »Osnovnih problemov«.

Kot eno izmed mnogih vrednot te prav okusno opremljene knjige naj omenimo še slovarček tujk in imen v dodatku, — kot ga ima že »Anti-Dükting«, — kar služi čitateljem kot prvovrsten pripomoček. — Ugotoviti pa moramo, da jezikovno prevod »Osnovnih problemov« ni brezhiben — pomanjkljivost, ki bi se dala odpraviti brez prevelikih naporov.

Slovenska izdaja »Osnovnih problemov« marksizma je bila nujna potreba, z njo nam je dan klasičen priročnik za studij filozofske osnove znanstvenega socializma. V. Šk.

Opravičuje

se nam g. Zéro, češ da se mu je pokvarila rdeča tinta, zaradi česar nam ta teden ni mogel poslati nadaljevanja »Pogovora z g. Prekorškom«.

koristi prav tako dobro, če ne še bolje iz kake skromne mesečne sobice, in to se je tudi godilo še pri vse večjih družbenih gibanjih, kakor je profesorsko društvo. Ni ga torej tehtnega, pametnega razloga za tako stavbo, zlasti danes ne, ko je v stiski toliko profesorskih družin, vdov in sirot.

Mislimo si lahko, kako je do tega sklepa prišlo, kakor pač do vseh podobnih sklepov. Odbor tega društva, ki je seveda v Belgradu, je »ugotovil«, da bi bilo dobro zanj, če bi imel svoj »dom«. Občni zbor mu je seveda željo potrdil, saj tudi vsak ve, kdo more priti na tak občni zbor. In gg. predsednik in tajnik bosta zdaj lahko imela stanovanje v njem, če že ne zastonj, pa vsaj za malostno najemnino, ki jo bota lahko krila z drugimi dohodki iz svojega opraviljskega delovanja. Kratko in malo: lepa vsota denarja, ki so ga zbirali tudi slovenski člani društva, bo zabita v popolnoma neplodnosno stavbo, ki bo v korist samo nekaj ljudem.

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Ministrstvo za notranje zadeve je prepovedalo uvažati in širiti v naši državi knjigo »Almanaco, Mare nostro«, ki je izšla v Milanu.

Propadanje naše trgovine.

Kakor posnemamo iz poročila tajnika Združenja trgovcev za Ljubljano-okolico, je imelo to društvo l. 1932. še 953 členov, lani pa samo še 710. Med novo prijavljenimi obrati so po večini mali.

Zviševanje davkov.

Iz poročila predsednika Združenja ptujskih trgovcev posnemamo, da je bila l. 1933. v Ptujju odmerjena 116 trgovinam davčna osnova na 2 milijona 738.100 dinarjev, l. 1934. pa 113 trgovinam na 4.272.321 dinarjev.

Slovenski koledarji v Primorju prepovedani.

Ker je vsaka pošiljatev knzig v Italijo prepovedana, seveda tudi naše književne družbe ne morejo tam imeti več svojih členov. Primorski Slovenci so si zato ustanovili posebne književne družbe in založništva, med drugim »Goriško matico« in »Goriško Mohorjevo družbo«. Koliko imajo te založbe težav, smo že nekajkrat omenili. Zanimivo je, da so letos fašisti obema družbama kratko in malo prepovedali izdajo koledarjev. Slovenskih koledarjev v Italiji sploh ne sme biti.

Obremenitev Ljubljane za državne posle.

Poleg davkov, ki jih pobira država od nas naravnost po svojih finančnih organih, imamo še druge dajatve za razne državne nparave in ustanove, za katere bi morala praviloma skrbeti država, ki jih pa ta preprosto vali na občine. Kakor beremo v proračunskem poročilu ljubljanske občine, so narasli ti stroški od 1.527.240 dinarjev l. 1928. na 5.023.787 dinarjev letos, torej v času največje gospodarske stiske za več ko trikrat. To pa še ni vse. Kajti občina mora tudi opravljati posle okrajnega načelstva, ki znašajo okoli 900 tisoč dinarjev. Dajatve ljubljanske občine za državne urade in naprave znašajo torej skoraj 6 milijonov dinarjev, to se pravi dobro osminko ljubljanskega proračuna.

»Socialistična kandidatura«.

Zadnjič smo ponatisnili iz »Jutra«, da bo kandidiral mariborski podžupan Rudolf Golouh na Jevtičevi nacionalni listi.

Izvedeli pa smo, da to ni res, ampak samo želja jugoslovensko nacionalnega »Jutra«. Popravljamo torej to vest in sicer prav radi.

Širite in naročajte naš tednik!

Urednik in izdajatelj Julij Savelli v Ljubljani.

n-g.

Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega

(Nadaljevanje.)

»Ako vidite ...«

Ako vidite mlade ljudi iz »zemljedeljske« organizacije, da kupujejo listke prvega ali drugega razreda, kadar potujejo, ali kadar gredo v gledališče, namesto tretjega razreda — vedite, da bodo ti mladi ljudje preživeli svojo veličino že v mladosti in da bodo postali, še preden bodo odrasli in dozoreli, gnili in trhli sadeži.

Ako vidite, da mladi ljudje iz »Zvez« neprestano govorijo proti mladim in starim tovarišem iz »Zvez«, vedite, da obstoji v teh nežnih dušah polno laži, katere jih ne bodo dvignile više od starih »bab«.

Ako vidite, da si mlad »zvezec« vedno in povsod mnogo domišlja in kaže na zunaj svojo veličino, vedite, da ta človek ne bo dolgo v naši organizaciji.

Ako vidite mladega organiziranega delavca, da mnogo govori o svojem tvarnem položaju, o svoji slabi plači, o svojih domačih skrbih, ki mu preprečujejo delo za kmečko stvar, tedaj vedite, da je on prava »ničla«, ki bo kaj hitro propadla v borbi.

Ako vidite mladiča, belnega, častiželjnega, veliko nergo, ki ne izpolnjuje pravil in splošnih sklepov in ki ima neugaslivo žejo za oblast in prvenstvo, tedaj vedite, da je nesposoben za katerokoli resno in koristno delo ter da »Zveza« zemljedcev ne more od njega pričakovati drugega kot zlobe.

Ako vidite kakega mladiča iz naših vrst, ki se »pija kot kak kozak in ki ne plačuje svojih dolgov«, vedite, da on ne more v nobenem primeru postati — človek. On je izgubljen za sebe in za — borbo.

Ako vidite koga, ki gleda svoje delo pri organizaciji kmetov tako, kakor na delo uradnika — vedite, da je on rojen hlapec in da ostane tak do konca.

Ako vidite koga, ki čaka na posebno ponudbo od organizacije, da agitira in dela za njo, vedite, da ima on psihologijo navadnega najemnika in da v njem ne obstoji želja, da postane iz nič — nekaj, niti nima v sebi panhumanizma, da se žrtvuje za splošno dobro.

Ako vidite mladega organiziranega »zemljedelca«, da kaže malodušnost, da ves drhti pri sami misli na nevarnost, ako govori o njej —, tedaj vedite, da je to — »popljuvanec«, ki ni rojen za

borbo in katerega so neki slučajni valovi zanesli v našo organizacijo.

Ako vidite v naših vrstah mladeniče, ki se že sedaj odlikujejo s svojo drznostjo, s samopremagovanjem, z žrtvami ter z vdanostjo splošni stvari, tedaj vedite, da bodo ti mladeniči postali praveati velikani v naši borbi.

7. julija 1921.

Česa balkanski narodi najbolj potrebujejo?

Vojne nikdar ne rešujejo pravilno velikih narodnih vprašanj; vojne samo izmzgavajo narode in države, povzročajo živalsko zlobo v človeški družbi, zaustavljajo pravilne rešitve vprašanj in pripravljajo tla za nova krvoprelitja. Tako je bilo od nekdaj in tako bo tudi v bodoče. V bližnji preteklosti je preživelo človeštvo tako strašne vojne, da bi se težko še kdaj odločilo za nova krvoprelitja. Vendar pa je zato potrebno odstraniti vse krivice, ki so posledice večrajšnih vojen.

Tedaj, ko so še vodili narode vsemogočni kralji in carji kot čredo ovac, kakor tudi mala skupina inteligence, nazvana oligarhija ali politična koterija —, se ni moglo misliti na to, da se odpravijo ali omeje vojne. Ali, danes žive narodi v drugačnih okoliščinah: danes si vladajo narodi sami. Pravice monarhov so omejene in meščanske odvetniške stranke so potisnjene iz uprave. Danes raste moč ljudstva in se dviga preko kmečkih, esnatskih in delavskih organizacij, ki naglo izmetavajo ostanke krvave preteklosti.

In v tem obstoji poročilo, da se v bodoče ne bodo igrali z vojnami. Ljudske množice ne morejo zahtevati in napovedovati vojen, ker padajo vse težke posledice krvoprelitja samo na njihove glave. Razen tega nimajo ljudske množice tistih šovinističnih misli, katere ima inteligenca. Moje globoko prepričanje je, da bi se narodi kaj hitro pobotali in živeli med seboj v najbolj prijateljskih odnosih, ako ne bi bilo inteligentnih pokvarjencev-hujskačev, ki so se znali priplaziti v dvorsko-koterijske stranke, v uredništva listov, na vseučilišča itd. No, v novem političnem redu bo vržena z oblasti ta inteligentna, kovarska, šovinistična, imperialistična in bojaželjna drhal. Po tej poti gredo vsi in po tej poti gredo tudi — balkanski narodi.

Balkanski narodi čutijo danes največjo potrebo po miru in solidarnosti. Vojne prinašajo tem narodom nove krivice. Pri vseh balkanskih narodih je zadobil moč demokratični val. V tej sili se nahaja zaloga lepše in svetlejše bodočnosti balkanskih narodov. Mi trdno verujemo, da nam bo kulturni svet pomagal, da ustvarimo trajen in pravičen mir med tremi narodi...